

AZ ERDÉLYI RÓMAI KATHOLIKUS STÁTUS

CLUJ-KOLOZSVÁR

MINERVA IRODALMI ÉS NYOMDAI MŰINTÉZET R. T.

1932

AZ ERDÉLYI RÓMAI KATHOLIKUS STÁTUS

EMLÉKIRAT,
melyet az erdélyi róm. kath. Státus
igazgatótanácsa Románia kormányá-
hoz román nyelven terjesztett fel
1932. január 20-án

CLUJ-KOLOZSVÁR
MINERVA IRODALMI ÉS NYOMDAI MŰINTÉZET R. T.
1932

T A R T A L O M

Az Erdélyi Római Katolikus Státus		Pag.
I. A Katolikus Státus eredete és történelmi fejlődése		3
II. A Katolikus Státus törvényes		11
III. A Katolikus Státus jogi személy		13
IV. A Katolikus Státus egyházi intézmény		18
Függelék I—VIII.		23

Az Erdélyi Római Katolikus Státus.

Az Erdélyi Római Katolikus Státus sui generis egyházmegyei intézmény; egyházmegyei autonomiának (önkormányzatnak) hívják. Benne az egybegyűlő egyháziak és világiak, az ordinárius (püspök) vezetése alatt és jóváhagyásával, intézik és kezelik az egyházmegye bizonyos iskolai és vagyoni (gazdasági) ügyeit.

Mint hogy e körül a Katolikus Státus körül a működésére, sőt még a létezésére is káros bizonytalanságok merültek fel, ki fogjuk mutatni a Státus törvényességét a polgári törvények szerint, aztán a jogi személységét, s végül azt, hogy kánonilag megalakult egyházi intézmény. Hogy pedig mindezt alaposan meg lehessen érteni, — bevezetőül rá fogunk mutatni a Státusnak az erdélyi katholicizmus multjába mélyen lenyúló gyökereire s egész történelmi fejlődésére.

I.

A Katolikus Státus eredete és történelmi fejlődése.

Az erdélyi katolikusok autonomiájának kezdetét abban a tényben találjuk, hogy az erdélyi nemesek hajdan az erdélyi kath. egyház patrónusainak (kegyurainak) tekintették magukat s úgy is jártak el. Így 1446-ban a tordai gyűlésen a nemesek, a vajdakkal (akik a király helytartói voltak) együtt ítélik meg és döntenek a kolozsvári főesperes és plébánosai közt felmerült bizonyos vitás ügyben.¹ A kegyuraságról és a kegyúri jogokról való ez a sajátságos erdélyi felfogás mind jobban kifejlődött az erdélyi fejedelmek alatt² (1540—1690), főleg attól fogva (1556—), hogy a kath. püspököt Erdélyből kitiltották és száműzték. Erről, az akkor még csak kezdetleges autonomiáról egy történelmi adattal Báthory István fejedelem (s egyben lengyel király) 1583 jan. 28-iki oklevele szolgál, amellyel kiveszi a katolikusokat a sectariusok joghatósága alól s a plébánosoknak engedélyt ad arra, hogy a fejedelemtől megerősítendő egyházi bírót (főesperest) válasszanak, aki vezesse az egyházi ügyeket s a papokkal és tanultabb világiakkal lásson törvényt az évente egybehivandó zsinaton, vagy a szükséghez képest tartandó (szentszéki) üléseken.³

Ami pedig a Státus-elnevezést illeti, amely névvel ezt az autonómiát másképen illetik, annak a magyarázatát abban a különleges mód-
Kezdet
A Státus-elnevezés értelme

¹ Bochkor Mihály: Az Erdélyi Katolikus Autonomia, Kolozsvár 1911, pp 41, 208 kk.

² u. o. p. 47, jegyzet 44.

³ u. o. pp. 153, 213, 248, 251.

ban találjuk meg, amely szerint régen az erdélyi fejedelemség országgyűléseit tartották. Ezeken u. i. a három erdélyi nemzet „rendjei“ („ordines“) s a bevett négy vallás „karai“ („status“) külön-külön (seorsim, curiatim) tanácskoztak. A három nemzet (magyar, székely és szász) rendjei s a négy bevett vallás (katholikus, református, lutheránus és unitárius) karai külön-külön fogalmazták meg óhajaikat s azután bemutatták a plenáris országgyűlésnek, amely az így bemutatott óhajokból állította össze a fejedelemhez szóló „üzeneteket“ s a tőle kapott válaszok alapján végül is megalkotta az illető törvényeket.⁴ Ezek a „karok és rendek“ tehát, hogy egy modern, de kevésbé találó kifejezéssel éljünk, némileg hasonlítottak a parlamenti alakulatokhoz és pedig a „rendek“ a nemzeti-politikaiakhoz, a négy „kar“ pedig azokhoz, amelyek a vallási ügyeknek a közéletben való megvédelmézésére és istápolására végett alakulnak meg. Ezekből a „karok“-ból (Status), az idők kívánalmai szerint, kialakult természetes és szükségszerű módon az erdélyi fejedelemség négy bevett vallásfelekezetének az autonómiaja. Az idők folyamán ezek az autonómiák — a katholikust kivéve — felszertelték régi nevüket (Status), de azért még ma is gyakran nevezik Státus-nak a ref. és az unitárius autonómiát is. A katolikusok autonómiaja változatlanul megőrizte az ősi nevet (amelyet státus-nak ejtenek) s a közismert neve: Erdélyi Római Katolikus Státus.

**Kezdetleges
szervezete
a XVII. században**

A majdnem mindig ref. erdélyi fejedelmek s az erdélyi országgyűlések által megvitatott katolikus ügyek révén a katolikus urak „Státus“-a egyre tekintélyesebbé vált. Az 1615 szeptemberben tartott országgyűlésen fordul elő maga a kath. „Státus“ név először: „Status Catholicorum Dominorum“.⁵ 1618-ban Bethlen Gábor, a nagy erdélyi fejedelem, kath. püspöki helytartót (vicarius-t) engedélyezett s nevezett ki (Fejérdi Márton személyében).⁶ Ezzel a Katolikus Státus is némi kezdetleges szervezetet nyert, mivel ezek a vicarius-ok (akiket 1640-től kezdve a Katolikus Státus szabadon választott)⁷ — általánosan és önként elismert joggal — a Katolikus Státus élére állottak s a maguk nevében kezdték intézni a katolikus ügyeket a kath. urakkal, az országgyűlések tagjai-

⁴ V. ö. ezzel azt, amit Szilágyi Sándor mond a „Nemzet“ 1889. V. 23-iki számában, amit onnan átvett „Az erdélyi katolicizmus multja és jelene“ c. mű is (Dicsőszentmárton, 1925, p. 261 kk.) Az erdélyi Szilágyi S. (1827—1899) világ-hírű ref. történetíró, Erdély multjának egyik legjobb ismerője; 21 kötetben ő szerkesztette és adta ki az erdélyi országgyűlések emlékeit: Monumenta Comititalia Regni Transsylvaniae (Erdélyi Országgyűlési Emlékek — E. O. E.)

⁵ u. o.

⁶ Szekfü Gyula szerint (Bethlen Gábor, Budapest, 1929. p. 194) Bethlen ezt a bécsi apostoli nuncius felhívására tette. Fejérdi a tridenti zsinat megszabta joghatóságot gyakorolta.

⁷ Bochkor, i. m. p. 168.

val együtt. Sőt ezek közül az urak közül többen fejedelmi tanácsosok is voltak. A tényleg és saját külön néven így létező „Status Catholicus” az 1653-iki törvénnyel megkapta a törvényes alapot is. Mert hiszen az említett törvény („Approbatae Constitutiones Regni Transsylvaniae et Partium Hungariae eidem adnexarum”, Pars I, titulus 1, articulus 3) alapján a katolikusok és nem-katolikusok egyaránt maguk intézhették vallási ügyeiket. Az 1665–1668 években „Universus in Transsylvanie Status Catholicus” („az egész erdélyi katolikus Státus”) mint külön jogi testület folytat formális akciókat a fejedelemmel, a nem-katolikusok „Státusaival” s az országgyűlésekkel.⁸

„Approbatae
Constitutiones“
törvény 1653-ból

Ennek a kornak az okmányai több katolikus Státusgyűlést emlegetnek. Így: ⁹

Régi Státusgyűlések

Cluj-Kolozsvár, 1695. III. 5. ;

Sumuleu-Csiksomlyó, 1697. VII. 4. Ilyés András püspök elnöklete alatt;

U. o. 1710. IX. 21. Antalfi János püspöki helytartó elnöklete alatt;

Medias-Medgyes, 1711. (Ezen a gyűlésen egyháziakból és világiakból egy állandó tanácsot választottak, a kath. ügyeknek gyűléseken kívül is való intézésére.)¹⁰

Sibiu-Nagyszében, 1716.¹¹

1690-ben megszűnt az erdélyi (ref.) fejedelemség s Erdély a Habsburgok uralma alá került. Ez a változás azonban korántsem szüntette meg a Katolikus Státus létjogosultságát, mert hiszen 1867-ig Erdély, mint a magyar királyságtól külön tartomány állott ez alatt az uralom alatt s a fejedelmek-korabeli erdélyi alkotmány lényegében a Habsburgok alatt is érvényben maradt, elannyira, hogy a katolikusoknak az első 1/4 században még püspökük sem lehetett. Ilyés Andrást 1696-ban ki-nevezték ugyan püspöknek s ő be is jött hivei körébe, megkezdte a hivatalos egyházlátogatásokat, s Státus-gyűlést is tartott, melyen elnökölt (Csiksomlyón 1697, VII. 4., l. fennebb). De már 1697-ben felszólították és pedig maga a kormányzók (Gubernium), hogy az erdélyi törvények értelmében hagyja el az országot.¹² Ami meg is történt.

Erdély, mint külön
tartomány a Habs-
burgok alatt (1690–
1867); a Kath. Státus
helyzete

A Habsburg-uralom első évtizedeiben azért mégis csak enyhült és könnyebbedett a kath. egyház helyzete és pedig épen a Katolikus Státus buzgólkodására és fáradozására. Azt azonban távolról sem érte el a katolikus egyház, hogy visszaszerezhetette volna a hitújításkor s a 150 éves erdélyi fejedelemség alatt elvesztett helyzetét, jogait és javait.

⁸ Monumenta comitialia Regni Transsylvaniae E. O. E. XIX, pp. 498 kk.

⁹ Veszely Károly: Erdélyi egyháztörténelmi adatok II. (1893), 2, p. 7.

¹⁰ Veszely, i. m. II. I, p. 15: „Liber actorum, tractatum et expeditionum Status Catholici Transsylvaniensis inchoatus a. 1711.

¹¹ Bochkor, i. m. p. 300.

¹² u. o. p. 110.

Mert hiszen Erdélyben a kath. vallás nem lett uralkodó államvallás (pedig a Habsburgok majdnem összes államaiban az volt akkoriban). Ugyanis Erdélyben, amint fentebb mondtuk már, továbbra is érvényben maradt a régi fejedelemség-korabeli alkotmány (a 3 nemzettel és a 4 bevett vallással). Ilyen körülmények közt a Katholikus Státus (vagy amint néha akkoriban még nevezték: „Clerus et Status“) volt az a tényező, amely az összes erdélyi katolikusok nevében tárgyalta a nem-katolikusok „Státusaival“ s ő vette át az országgyűléstől, mint kath. tulajdont, azokat a templomokat és egyházt javakat, amelyeket a nem-katolikusok visszaadtak azok közül, amelyeket a XVI. században erővel vettek el a katolikusoktól.¹³ A Katholikus Státusnak már akkoriban élvezett tekintélyét és befolyását az is igazolja, hogy 1695 óta (latin felírású) pecsétje volt.¹⁴

**A Kath. Státus
pecsétje 1695-ből**

**Státusgyűlések a
XVIII—XIX. század-
ban (1848-ig) a
püspök, vagy vikárius
elnöklété alatt**

De még azután sem vált feleslegessé a Katholikus Státus, hogy az erdélyi (gyulafehérvári) püspökséget visszaállították s Mártonfi György püspök elfoglalta (1716) a püspöki széket. Sőt nagyon is buzgó, tevékeny tényezője volt akkor a visszaállított katholicizmusnak. A püspökök nemcsak hogy nem gátolták tevékenységét, hanem épen a püspökök, vagy helytartók elnökölték a gyűlésein, amelyek közül, ebből a korból a következőket ismerjük.¹⁵

1717 Şumuleu-Csiksomlyó, Mártonfi György püspök elnöklété alatt,
1722, 1726, 1727, 1728, 1732, 1739, 1740, Mediaş-Medgyes. Ezen az
utóbbin a Katholikus Státus három papot prezentált a királynak a meg-
üresedett püspökségre ;

1746, 1747, 1748, 1750, 1751, 1759, 1760. Ezen az utóbbin megint
prezentált az újból megüresedett püspökségre ;

1790, 1791, 1792, 1810, 1811, 1848.

**Főkormányzók
(1690—1869)**

Ebben a korban (1690—1869) a Habsburgok Erdély kormányát az u. n. Guberniumra (kormányzókra) bízták. (Ezek a Habsburgok egyben magyar királyok is voltak, sőt 1806-ig német-római császárok is). A kormányzók 12 tanácsos tagja közül 3 kath. volt. Állásuknál fogva ők voltak a Katholikus Státus legtekintélyesebb tagjai s a kormányzóval együtt (ha ő is katolikus, volt), 1694 óta, spontán Consilium Catholicum¹⁶-ot (Katholikus Tanácsot) alkottak, amit a nem-katolikusok rossz szemmel néztek. Ez a három kormányzékai tanácsos (s esetleg még a kormányzó) azonban korántsem jelentették magát az egész Katholikus Státust, hanem csak egy részét, természetesen a legtekintélyesebb részét. Ezek miatt a kormányzékai tanácsos s egyben státusi tagok miatt a Státus-gyűléseket néha náluk,

**Katholikus Tanács
(1694—1767)**

¹³ E. O. E. XXI, p. 147.

¹⁴ Bochkor i. m. p. 279.

¹⁵ u. o. p. 338.

¹⁶ Veszely, i. m. I, p. 118. (Ez a kormányzék kebelében önként megalakult Consilium Catholicum nem tévesztendő össze a Katholikus Státus állandó tanácsával, amit a medgyesi gyűlésen 1711-ben, egyháziakból, és világiakból választottak. L. fentebb p...)

illetőleg a katolikus kormányzó lakásán tartották, ott gyűlvén össze a Státus többi része is. A Katolikus Státus tekintélyét ebben a korban az is bizonyítja, hogy (a katolikusok helyzetének a könnyítésére) néha még törvényjavaslatokat is nyújtott be az országgyűlésnek.¹⁷

A Gubernium kebelében alakult ezt a kath. tanácsot a nem-katolikusok folyton támadták, mert nagy előnyt láttak benne a katolikusok javára. Többek közt azért is támadták, mert ez a tanács előmozdította az erdélyi románságnak Rómával való vallási egyesülését¹⁸, amit a nem-katolikusok nyugtalanul néztek, mivel a katolicizmus közvetett megerősödését látták benne.

Mária Terézia (jezsuita-javakból) megteremtve az erdélyi róm. kath. vallásalapot, kezelését egy külön bizottságra bízta (1767), amelyet rendeleti úton állított fel a kormányzók kebelén belül. Ezt a bizottságot később Commissio Catholica-nak (Kath. Bizottságnak) nevezték s tagjai csakis katolikusok voltak, köztük, jogszerint, az erdélyi egyházmegye püspöke is.¹⁹ (Az erdélyi egyházmegye püspökei 1719 óta különben is mind kinevezett tanácsos tagjai voltak a kormányzóknek). A katolikusok szervezett egyeteme, a Katolikus Státus mégsem fogadhatta el törvényesnek ezt a bizottságot s állandóan küzdött ellene,²⁰ mivel az ország törvényei szerint magát tekintette illetékesnek az egyházi javak s az iskolai ügyek kezelésére, épen úgy, mint ahogy a nem-katolikusok ugyanazon törvények alapján magukat tekintették hasonló ügyeik jogosult kezelőinek.

Commissio Catholica
(Katolikus bizottság)

A bizottság létesítésének alapját a magyar királyoknak a kath. egyház felett gyakorolt u. n. főkegyúri jogában találjuk. Ezt a Magyarországon létezett jogot a magyar apostoli királyok (akik 1690 óta erdélyi fejedelmek is voltak) a XVIII. sz. folyamán via facti visszahozták Erdélybe is. Ebben az értelemben mondták Simor, Haynald és Samassa

¹⁷ L. a Fr. Teutsch idézte (1748-as) példát: *Geschichte der evangelischen Kirche in Siebenbürgen*, Hermannstadt 1922, II. p. 59.: "Statuum Aatholicorum considerationes circa proiectatum a Statu Romano-Catholico novum generalem articulum."

¹⁸ S. Dragomir: *Istoria Desrobirei Religioase a Românilor din Ardeal in secolul XVIII*. vol. I., Sibiu 1920, pp. 80, 95; p. 101 bizonyítja, hogy a katolikus tanácsnak a kormányzók üléseitől külön ülései voltak: *sessio catholica*. Egyben az is kitűnik az idézett helyekből, hogy a katolikus tanács nem volt azonos a Katolikus Státussal.

¹⁹ A bizottságra vonatkozólag l.: Fr. Teutsch: *Geschichte der Siebenbürger Sachsen für das sächsische Volk* II. (Hermannstadt 1907), pp. 169–171, ahol látható a nem-katolikusok kedvetlensége is ezzel a nem törvényesnek tekintett bizottsággal szemben.

A bizottság szerepéről, hatásköréről, a kormányzókhoz, a püspökhöz (aki egyidőben elnöke is volt) való viszonyáról stb. eredeti okmányok alapján értekezik egy névtelen szerző (aki Éltés Károllyal azonos): „A volt erdélyi királyi főkormányzók kebelében fennállott katolikus bizottság hatásköréről”, Gyulafehérvár 1876 (64 oldal).

²⁰ Bochkor, i. m., pp. 366 kk.

kiváló biborosok is, hogy a Kath. Bizottság nem állami szerv volt, hanem a királynak, mint legfőbb kegyúrnak volt a szerve. Ime, ez az oka, hogy csak katolikus tagjai voltak a Kath. Bizottságnak. II. József alkotmányellenes abszolút uralmának pár éve alatt (róla van elnevezve az ismeretes jozefinizmus), vittek, erőltettek be a bizottságba nem-katolikus tagokat, amikor — a törvény ellenére — a nem-katolikusok iskolai ügyeinek és alapítványi javainak a kezelését is a kormányzéknél központosították. II. József halála után azonban visszaállott a Kath. Bizottság tisztán kath. jellege s a nem-katolikusok visszakapták iskoláikat és javaikat.

Erre a bizottságra bízta Mária Terézia a két másik nagyobb erdélyi r. kath. alap (tanulmányi és ösztöndíjalap) kezelését, amelyeket a királyné az eltörölt jezsuita rend (ősregi katolikus) javaiból létesített²¹ r. kath. egyházi és iskolai célokra. (Lásd a királyné 162–1776 és 1181–1780. számú rendeleteit.) A Katolikus Státus, amint fennebb jeleztük, magát tartotta — az 1653-iki törvény alapján — ezen alapok törvényes kezelőjének s kérte, hogy az illető alapokat és iskolákat adják át az ő kezelésébe. Minthogy a katolikusoknak ezen kérései és törekvései megegyeztek az ország alkotmányával, az országgyűléseken a nem-katolikusok is támogatták őket. Egy 1792-ben kiadott királyi dekrétum, (némi feltételeket állítva), elismerte a kérés jogosultságát s az említett alapokhoz való római katolikus jogokat sem vonta kétségbe soha, sem az uralkodó, sem a kormányszék (a királyi főkegyúri és főfelügyelői jogok épségben tartásával). A kérés azonban még sem teljesült, jogaik birtokába nem tudtak belépni.

**A Kath. Státus
régí jogaiba lép**

Erdélynek Magyarországgal való egyesülésekor azonban (1848, illetőleg 1867) a Katolikus Státus megkaphatta régi jogait, amikor az egyesülés következtében (a kormányszékkel együtt) megszűnendő Katolikus Bizottságról intézkedni kellett.

**A Kath. Státus
újjászervezése
1848, 1867-ben**

Az akkori püspök, Fogarasy Mihály 1866. jan. 10-re Kolozsvárra összehívta a Státusgyűlést, amelyre az elnöklő püspökkel együtt 77-en jelentek meg. A gyűlés áttekintvén a Státus ősi történetét, új szervezetet állapított meg a Státus számára. Ez a szervezet azonos azzal, amit 1848-ban (ugyancsak Kolozsvárt), az akkori püspök, Kovács Miklós elnöklelte alatt, aug. 27 és a következő napokon tartott gyűlésen állapítottak meg.

²¹ Ezeknek az alapoknak, nem állami, hanem tiszta katolikus egyházmegyei jellegét fényesen igazolja többek közt az a tény is, hogy az ország (az erdélyi tartomány) pénzzel és szerződést kötve vette meg a tanulmányi alaptól (Kolozsvárt, 1829) azt a telket, amelyre később a magyar állam a központi egyetem épületét emelte.

Az 1848—49-es háború, a rákövetkező abszolútizmus (1849—1861), majd meg a kormányzéseknek s benne a Kath. Bizottságnak visszaállítása (1861—1869) magyarázza meg, hogy miért kellett 1866-ban újra tárgyalni és elfogadni az 1848-ban megállapított szervezetet.

Az 1866-iki gyűlés I. Ferenc József királyhoz emlékiratot terjesztett fel, a következő kérésekkel:

a) kegyeskedjék megengedni, hogy megszűnvén a Kath. Bizottság, a hatáskörébe tartozó ügyeket kezelje és vezesse a Kath. Státusgyűlés és a kebeléből választandó 24 tagú tanács;

b) kegyeskedjék megengedni, hogy az eddig a Catholica Commissio kezelte egyházi, iskolai és alapítványi javakat adják át a Katholikus Státusgyűlés kezelésébe.

A Katholikus Státusnak ezt a kérését a kormányzék melegen pártolta, hivatkozva a törvényekkel biztosított autonomiai jogokra.²² Eötvös József báró, vallás- és közoktatásügyi miniszter, mint a legfőbb kegyúr megbízottja, 1867. szept. 12-ről kelt 896 eln. számú írattal közli Fogarassy Mihály püspökkel, hogy a király 1867. aug. 19-iki legfelsőbb elhatározásával kegyesen megengedte, hogy az erdélyi főkormányzék-nél fennálló, úgynevezett Catholica Commissio megszüntetvén, az eddig annak hatásköréhez tartozó ügyek az erdélyi róm. Katholikus Státusnak 1866-ik év január 10-én Kolozsvárott tartott gyűlése jegyzőkönyvében körülírt szerkezetű gyűlésnek és az annak kebeléből választandó bizottmáynak befolyásával kezeltessenek és intéztessenek azon módozatok szerint, melyeket Ófelségének magyar kormánya az összes érdekelt-ekkel egyetértőleg legfelsőbb kegyúri és főfelügyelői jogainak csorbítása nélkül fog megállapítani és legfelsőbb elhatározás alá terjeszteni.²³

Az apostoli király — legfelsőbb kegyúrnak ez az elhatározása az újjászervezett Státusnak döntő fontosságú alapokmánya. Ezzel a legfőbb kegyúr jóváhagyta az egyházmegyei autonomia szervezetének azon részeit, amelyek a Státusgyűlés szerkezetét, összetételét állapítják meg. (Az említett szervezetet az 1848-iki gyűlés állapította meg s az 1866-iki újból elfogadta, minden változtatás nélkül s mindkét gyűlésen a megyéspüspökök elnököltek.) A legmagasabb királyi elhatározás ugyanazt a hatáskört adta a Státusgyűlésnek, amelyet eddig a Commissio Catholica gyakorolt.

Hogy pedig Eötvös József miniszternek a kérdéses módozatokról fentebb idézett szavait félre ne értsük, tudnunk kell, hogy akkoriban a magyar kormány tervbevette, hogy országos katolikus autonómiát létesít, amelybe az erdélyi egyházmegye autonómiája: a Katholikus

A Kath. Státust
elismeri az 1867 évi
leirattal az apostoli
király

²² Bochkor I. m. p. 380; Forster: A katolikusok autonómiájáról, Budapest, 1897. pp. 59 kk.

²³ Lásd I. Függelék.

Státus is beléfoglaltatott volna. Épen azért, nehogy az erdélyi egyházmegyei autonomia módozatainak már akkor való megállapításával elébe vágjon a megalkotandó országosnak, a kérdéses módozatoknak (a kormány által leendő) megállapítása elhalasztódott az országos kath. autonomia megalakulása utánra. Ez az országos kath. autonomia azonban nem jött létre. Az erdélyi egyházmegye régi gyökerű autonomiája azonban a legfőbb kegyúr (illetőleg megbízottjának, a vallás- és közoktatási miniszternek) jóváhagyásával egyre jobban fejlődött, még a joghatóság szempontjából is.

Az igazgatótanács
szervezetének
elismerése

Igy, hogy időrendben haladjunk, 1873-ban a vallás- és közoktatási miniszternek, mint a legfőbb kegyúr megbízottjának egy leírata jóváhagyta a 24 tagú Igazgató-Tanácsnak a megalakulását, amelyet a Fogarassy Mihály püspök elnöklete alatt Gyulafehérvárt 1873 május 12–14. napjain tartott Státusgyűlés választott meg s látott el részletes szervezeti utasítással. (Az Igazgató-Tanács elődjének tekinthető az egyháziakból és világiakból 1711-ben Medgyesen választott állandó tanács, l. fentebb p.) Trefort Ágoston vallás- és közoktatásügyi miniszter, mint a legfőbb kegyúr megbízottja, a Státusgyűlés jegyzőkönyvének vétele után, 1873 jun. 16-án 1008. eln. szám alatt kelt iratával elismeri a Státusgyűlés törvényességét, s az Igazgató-Tanács megalakulását, valamint helybenhagyja a Státusgyűlés azon „megállapodását is, mely szerint az összes, ekkorig a kath. egyházi bizottság hatásköréhez tartozott ügyeket, jövőben ama, már megválasztott 24 tagú igazgató-tanács befolyásával kezelendi és intézendő”.²⁴ (Világosan kitűnik ennek az iratnak további részéből az a szerves kapcsolat, amely az erdélyi egyházmegyet a tervezett országos autonomiához fűzte volna.)

Az 1883 évi
középlisk. törvény

Az 1883-iki középiskolai törvény elismeri és megerősíti a Katholikus Státusnak a tőle fenntartott és vezetett középiskolákhoz való jogát.²⁵

Ez a törvényszakasz a Katholikus Státus létének és iskolákhoz való jogának egymagában is elegendő alapja és kezessége. Ezt elismeri még Forster Gyula²⁶, a Státus ellenfele is. Az ő (és főleg a Csorba Ferenc) írásából vették át jórészt a Katholikus Státus ellen újabban megindult küzdelmek indító okait és fegyvereit. Ezek az írások azonban nem gyakorolták az általuk óhajtott hatást a magyar kormányokra.

Hatásköri szabályzat
1893-ból

1893-ban szabatosan megállapították a Státus és a kormány között létrejött megállapodással²⁷ a Státusnak az említett középiskolák felett

²⁴ I. a. II. függelék.

²⁵ L. a. III. függelék.

²⁶ Forster: A katolikus autonomia törvényhozási rendezésének kérdéséről, Budapest, 1914. p. 54.

való hatáskörét. Ezt a „hatásköri szabályzatot” jóváhagyta 1893. nov. 5-én kelt elhatározásával az apostoli király, mint legfőbb kegyúr és — 54061/1893.²⁸ számú íratával — megbízottja, a vallás- és közoktatásügyi miniszter.

1913-ban a Státuszgyűlés „vagyonkezelési szabályzatot” is alkotott, melyet a következő évi gyűlés módosított.²⁹ Ezt a szabályzatot — a Bécsben, 1915. április 24-én kibocsátott királyi dekrétum alapján — 44918/1915. szám alatt a vallás- és közoktatásügyi miniszter, mint a legfőbb kegyúr megbízottja, jóváhagyta.

**Vagyonkezelési
szabályzat 1915-ből**

Ime, így voltak megállapítva — törvénnyel, királyi dekrétumokkal, miniszteri leiratokkal és az állandó szokás révén — az Erdélyi Róm. Kath. Státusz zavartalan működésének módozatai akkor, amikor Erdély Nagy-Románia keretei közé került.

II.

A Katholikus Státusz törvényes.

Miután az Erdélyi Római Katholikus Státusz történetét szükségesnek látszó részletességgel ismertettük, a Katholikus Státusz törvényességét már rövidesen igazolhatjuk.

Mert bizonyos, hogy az erdélyi fejedelemségben a Katholikus Státusz törvényszerű intézmény az 1653. évi Approb. Const. ugyanazon alap-törvényének erejénél fogva (P. I. Tit. I. Art. 3.), amely törvény alapján Erdélyben a protestánsoknak önkormányzati intézményei törvényesek, amit senki nem tagad.

Az 1653. évi törvény

Az 1690. évi Lipót-féle oklevél a Katholikus Státusz törvényességét szintén megerősíti, midőn a vallásoknak az Approb. Const. idézett helyén alapuló autonómiáit biztosítja azáltal, hogy Erdélyben a „status-quo“-t ünnepélyesen fönntartja.³⁰

**Lipót-féle oklevél
1690-ből**

Továbbá teljesen nyilvánvalóvá teszik az újjászervezett Katholikus Státusz törvényességét Eötvös József és Trefort Ágoston vallás- és közoktatásügyi minisztereknek 1867, illetve 1873. évi, főntebb említett leiratai. Sem a magyar kormány, sem a magyar törvényhozás nem is

**Az 1867 és 1873. évi
okiratok**

²⁷ „Hatásköri Szabályzat“

²⁸ Magyar Rendeletek Tára, 1893, nr. 2880; Forster: A Katholikusok autonómiájáról, pg. 62 kk, 68.

²⁹ Jegyzőkönyv 1914. p. 22.

³⁰ Lipót-féle oklevél, az első 1690. okt. 16: EOE XX pg. 47 és köv.; az ünnepélyes oklevél 1691. dec. 4: EOE, pg. 76; a vallási ügyekről szóló pótdiploma 1693. ápr. 9. Szász: Sylloge Claudiopoli 1833. p. 389 kk.

akadályozta soha és nem gátolta a törvényesen létező Katolikus Státus törvényszerű működését. Nehány eset, ami hatásköri tekintetben vitás volt a kormány és a Katolikus Státus között, múltó jelenség volt. Sőt törvényességét a már idézett 1883 évi törvény kétségtelenül szentesítette és a Katolikus Státus, Melichár szavaival élve, — „a hivatkozott törvényszakasz által jutott törvényes elismeréshez.”³¹

Az 1888 évi
magyar törvény

Az 1893 és 1895
évi szabályzatok

Törvényessége végül azoknak a szabályzatoknak királyi jóváhagyásával is elismerést és megerősítést nyert, amelyek a Katolikus Státusnak az általa fenntartott és vezetett középiskolák fölött való joghatóságára és birtokainak kezelésére vonatkoznak, miként ezt megelőzőleg igazoltuk.

Egyebeket mellőzve, mindezek egészen világosan bizonyítják, hogy az Erdélyi Római Katolikus Státus a Magyarországon és Erdélyben érvényes polgári törvények szerint törvényes intézmény volt és hogy mind azoknak tudtával és beleegyezésével, akiket illetett és akik Magyarországon a törvényhozói hatalmat gyakorolták, — törvényes és állandó működést fejtett ki az Erdély fölötti román uralom kezdetéig.

Románia törvényei

Hogy pedig a Katolikus Státus a Romániában most érvényes törvények szerint ugyancsak törvényes intézmény, azt a következőkkel bizonyítjuk. A Katolikus Státus törvényessége azon törvények szerint, amelyek az államhatalom átvételekor érvényesek voltak, — az eddigiek alapján kétségtelen. Ámde az ekkor érvényben lévő törvényeket, — tehát a mi ügyünkre vonatkozókat is, — az 1918³² évi „decret-lege” ép úgy, mint magának az 1923 évi román alkotmánynak 137.³³ szakasza a mai napig változatlanul fenntartotta.

Ehez járul, hogy a Katolikus Státus működését a múlt 1931 év végéig Romániának egyetlen kormánya sem kifogásolta.

A K. Státus képviselői az 1921 évi
márc. 19-i
hűségeskünnél

Sőt 1921-ben a királyi kormány a Státus törvényességét egy kétségtelen és ünnepi ténnyel ismerte el. Ugyanis az erdélyi egyházmegye püspökét az 1921 márc. 19-én végbement hűségeskü-tételre, a Katolikus Státus igazgatótanácsának javaslatára és Averescu Sándor miniszterelnök, valamint Goga Oktávián vallásügyi miniszter hozzájárulásával a Katolikus Státus képviselői, név szerint Gyárfás Elemér, a Katolikus Státus jelenlegi világi elnöke és Balázs András, ugyanazon Státus előadója, — kísérték, s kifejezetten a Katolikus Státust képviselték, épen úgy, miként e ténykedésnél autonómiáikat a nem katolikusok (protestánsok) képviseltették. Őfelsége, I. Ferdinánd, Románia királyának asztalához mint ilyenek kaptak meghívást és jelentek meg ott.

³¹ Melichár: A katolikus autonómia Magyarországon. Budapest, 1907. p. 154.

³² Decret-lege 1918 dec. 11. (Mon. Oficial 1918 Dec. 13.)

³³ Románia Alkotmánya 1923 március 29., 137. art.

III.

A Katholikus Státus jogi személy.

Az Erdélyi Római Katholikus Státus Magyarországon jogi személy volt és e joga megvan ma is Romániában.

Mielőtt ez állítás bizonyításához fognánk, szükségesnek látszik megadni a jogi személyiség fogalmát világosan és menten minden kétértelműségtől.

Mert az erdélyi Római Katholikus Státus jogi személyisége körül felmerült vita, helyesebben a Státus jogi személyiségének erőltetett félremagyarázása onnan származik, hogy a régi királyságban s részben a mai Nagy-Romániában is teljesen eltérő jogi koncepció uralkodott s uralkodik részben ma is a *jogi személyek keletkezése és elismerése* tekintetében, mint a milyen elvek szerint ez a kérdés Magyarországon s ezt megelőzőleg Erdélyben is uralkodó volt.

A két különböző jogi koncepciót az elmélet a következőkben konstruálja meg:

a) a jogi személyek *reálításának* rendszere (Sistemul realităţii persoanelor juridice) szerint a jogi személyt *az azt megalkotók szabadon hozzák létre*, azáltal, hogy bizonyos minimálisan előírt feltételeket teljesítenek, világosan kifejezik a jogi személy létesítésére irányuló akaratukat, megjelölik annak célját és működési módozatait, mely előfeltételek teljesítésével *az alapítók maguk megteremtették a jogi személyt, anélkül, hogy ehhez bármely hatósági vagy kormány-engedély vagy beleegyezés volna szükséges* ;

Eltérő elméletek
a jogi személyiségről

b) a jogi személyek *engedélyezésének* rendszere (Sistemul concesiunii persoanelor juridice), mely szerint a jogi személyek csak az államhatalom erre illetékes szerve által adott formális engedély alapján keletkezhettek s *csak ennek erejénél fogva nyerik meg létjogukat és személyiségüket*.

Engedélyezés
rendszere

A *reálítási rendszer*nél a jogi személyiség megalkotói maguk *az érdekelt állampolgárok* s az államhatalom legfeljebb csak utólag tudomásul veszi vagy esetleg nyilvántartja a személyiség megalakulását, de nem döntő faktor annak létrehozásánál, míg az *engedélyezési rendszer*nél az államhatalom *kredálja a jogi személyt* az engedély, illetve elismerés kiadásával s az alapító állampolgárok tevékenysége itt csupán a minden jogi hatályt nélkülöző előkészítésre, kérvényezésre stb. szorítkozik.

A modern jogi elmélet mind erőteljesebben foglal állást az ú. n. *reálítási elmélet* mellett és az engedélyezési rendszer ellen, hangsúlyozva, hogy a jogi személyek jogi reálítások, melyek nem az állam teremtő

és alkotó ereje folytán állanak elő, hanem az egyéni energiák teremtő erejéből.³⁴

A régi királyságban s magában Nagy-Romániában is 1924-ig a legmerevebb *engedélyezési rendszer* volt érvényben, odáigmenően, hogy jogi személynek csak az a testület tekintetett és ismertetett el az államhatalom által, melynek részére ez a személyiség *külön törvénnyel* — tehát a törvényhozás mindkét házának hozzájárulása és a király szentesítésével — *adatott meg*.

Ezt a rendszert részben áttörte a *jogi személyekről szóló 1924. évi törvény*, anélkül azonban, hogy az engedélyezési elvet ez is feladta volna.

Az 1924. évi törvény azt állítja az ú. n. *közjogi és magánjogi* jogi személyek kategóriáját (*Persoane juridice de drept public și persoane juridice de drept privat*) illetőleg:

Közjogi jogi személyek az 1924. évi törvény szerint azok, melyeket maga a törvényhozás alkot, vagyis amelyeknek ebbeli minőségét *külön törvény* ismeri el.

Magánjogi jogi személyek pedig azok, melyek bár ilyen törvényhozási elismeréssel nem rendelkeznek, de bizonyos előírt előfeltételek teljesítése után *az illetékes törvényszék által ilyenekül elismertetnek* és a jogi személyek lajstromába bejegyeztetnek.

Az engedélyezési rendszert tehát az 1924. évi törvény is lényegében fenntartotta, ha mindjárt ebből fontos engedményeket is tett, de azért a jogi személyiség megalkotása e törvény értelmében is *az államhatalom konstruktív ténye* s a jogi személyt nem az egyének hozzák létre, hanem az a törvényszék határozatában s a bejegyzés tényében nyeri meg léte alapját.

Ezzel szemben a régi erdélyi és magyar törvények teljesen a *reálitási rendszer* alapján állottak s abból indulva ki, hogy saját jogait mindenki szabadon másra átruházhatja, magának az alapítás tényének alapján elismerték a jogi személyiségét mindazoknak az erkölcsi testületeknek, alapítványoknak stb., melyekre vonatkozólag az alapító okmányokból megállapítható volt az alapítóknak az a szándéka, hogy valóban *célvagyont* hozzanak létre. Hogy ez a magyar jog szerint valóban így volt, azt megállapította maga a semmisítőszék (*Curtea de Casație*) is.³⁵

³⁴ M. Michout: La théorie de la personnalité morale, 1924; R. Saleilles: De la personnalité juridique, 1910; így minálunk J. H. Vermeulen, egyet. tanár: Teoria persoanelor juridice, București 1931.

³⁵ *Curtea de Casație*, Secția I-a. Deciziunea Nr. 1564 din 30 Sept. 1924. „după dreptul în vigoare în părțile Ardeleni în sensul articolului de lege LXX din anul 1723, al articolului de lege XXVI. din anul 1790—91 fundațiunile

Ugyanilyen értelemben rendelkezik az Erdélyben érvényben lévő osztrák polgári törvénykönyv 26. §-a is, mely kifejezetten csak a tiltott társaságoktól tagadja meg a jogi személyiséget s e törvénynek egyik hiteles magyarázója, Dr. Kirchstetter (Wien 1882) a jogi személyek létesítésének és működésének feltételeit teljesen az alapítók szabad elhatározása (Willkür des Stifters) alá utalja.

A jogi személyiség kérdésének ilyen homlokegyenest ellenkező szempontból való megítélése gyökeresedvén be egyfelől Erdélyben s másfelől a régi királyságban, érthető, hogy a régi királyságbeli jogászok és kormányférfiak miért keresnek a gyakorlati életben szereplő minden jogi személy reprezentánsainál okmányszerű elismerést és írásbeli engedélyt; viszont ugyancsak érthető, hogy miután az Erdélyben élő és működő jogi személyektől senki soha ilyen okmányt személyiségük elismerésének előfeltételül nem igényelt, ezek formászerű produkálása egyes esetekben nehézségekbe ütközik.

A két különböző jogrendszernek emez ismertetése után vizsgáljuk most meg közelebbről, hogy miként áll az Erdélyi Római Katolikus Státus jogi személyisége, szigorúan csak *a Romániában jelenleg érvényben lévő tételes törvények szempontjából*.

Hogy a Katolikus Státus az erdélyi fejedelemségben jogi személy volt, nyilvánvalólag bizonyos abból a történelmi tényből, amely szerint a Státus már ősidőktől birtokló jogalany. Így, hogy néhány esetet említsünk, I. Lipót király 1694. december 14-én jóváhagyja egy hátszegi udvarház (Hațeg, jud. Hunedoara) adományozását, amit a Katolikus Státus javára tett Eszterházi Pál herceg és Thököli Éva.³⁶ 1727-ben pedig a Katolikus Státus örök jogon átenged a szentferencrendieknek a kolozsvári Óvárban egy szerzetházat és templomot, mint ezeknek birtokosa. Az adomány-levélnek 1727. dec. 18-án kelt aláírása a következő: Ex congregatione Status Catholici Trannici: „Az Erdélyi Római Katolikus Státus gyűléséből”.³⁷ Továbbá 1791-ben, mikor a kormánysház (Gubernium) Nagyszebenből (Sibiu) Kolozsvárra (Cluj) költözött és ott alkalmas házat nem talált, a Katolikus Státus szeptember 4-én az országgyűlés 97-ik ülésén felajánlja a régi és új jezsuita-kollegiumot, azzal a feltétellel, hogy a kormánysház ugyanakkora összeget fog a bérbevett házakért iskolai szükségletekre most a Katolikus Státusnak fizetni, amennyit fizetett a Nagyszebenben bérelt épületekért.³⁸

A Kath. Státus
jogi személyiségét
bizonyítja
vagyonyszerzési joga

1694

1727

1791

pioase (piae causae), de binefacere, prin dispozițiunile fondatorilor, iau ființă, iar înființarea lor nu este dependentă de prezentarea prealabilă a literilor fondationale și aprobarea acestora de guvern.”

³⁶ A gyulafehérvári káptalani levéltár. Cista Eccl. Dioec. Fasc. 4. num. 8.

³⁷ A gyulafehérvári káptalani levéltár. Kolos, Fasc. I. num. 21.

³⁸ Bochor id. mű p. 394.

Jogi cselekvő
képessége

Hogy a Státus a magyar uralom alatt jogi személyiség volt, teljes jogi cselekvőképességgel birt, ingatlanai saját nevére voltak telekkönyvezve, azokkal és ingó javaival perben és peren kívül szabályzatainak s a legutóbb 1915-ben kormányhatóságilag jóváhagyott „Vagyonkezelési Szabályzat“-nak korlátai között szabadon rendelkezett, azt még soha senki kétségbe nem vonta, de nem is vonhatja.

Minthogy a Consiliul Dirigent 1918. évi decret lege-je változatlanul érvényben tartotta a régi erdélyi törvényeket, e jogi helyzet fennállott tovább is változatlanul az 1924. évben a jogi személyekről alkotott törvény meghozataláig.

Az 1924 évi
törvény a jogi
személyekről

Milyen helyzetet teremtett az 1924. évi törvény?

A felelet eltérő, aszerint, amint az erdélyi Katholikus Státust *magánjogi* vagy *közjogi* jogi személynek minősítjük, de mindkét esetben *igenlő*.

Ha csupán magán-
jogi személynek
tekintjük

1. Ha teljesen figyelmen kívül hagyjuk is, hogy az Erdélyi Katholikus Státus Erdélyország 1653. évi Approbata-törvénykönyvében s az 1883. évi XXX. t. c.-ben törvényhozásilag is elismerést nyert s így megfelel szorosan véve is azoknak az előfeltételeknek, melyeket az 1924. évi jogi személyiségi törvény a közjogi jogi személyektől megkíván és a Státust — *licito, non concessio* — *csupán magánjogi jogi személynek tekintjük*, úgy az 1924. évi törvény 2., 25. és 94. articulusainak rendelkezéseire figyelemmel a Státus helyzete a következőképen alakul:

a) a törvény 2. art.-a értelmében bejegyezhető lett volna ez a minősége a törvényszéknél vezetett lajstromba, minthogy 1924 előtt nyilvánvalóan jogi személyességgel és cselekvőképességgel birt és minthogy szabályzata mindenben megfelel a törvényben előírt feltételeknek;

b) hogy a bejegyzést a törvény életbeléptétől számított hat hónap alatt nem eszközölte, ennek a 94. art. értelmében egyetlen joghatálya az, hogy *harmadik jóhiszemű* személyeknél felmerülő jogvitáiban — vagyis konkrét esetekben — nem hivatkozhatik a megtörtént bejegyzés tényére;

c) a törvény 25. §-a értelmében a bejegyzés elmulasztása következtében az illető testület *nem veszíti el a jogi személyiségét s utólag is bármikor bejegyezhető*.

Egy adott konkrét esetből kifolyólag ilyen értelemben elvi jelentőségű döntést hozott a csernovici (Cernăuți) tábla (Curtea de Apel.³⁹

³⁹ Curtea de Apel, Cernăuți, Secțiunea I-a, deciziunea din 10 Martie 1928:

„Având în vedere că, în privința aceasta, art. 2. din legea menționată prevede ca persoanele juridice de drept privat existente la data promulgării legii de față, vor continua să funcționeze potrivit dispozițiilor legilor, hotărârilor sau actelor care le-au constituit și care nu ar fi contrarii dispozițiilor de ordine publică ale acestei legi, obligate fiind însă ca în termen de 6 luni dela promulgarea legii să comunice Grefei Tribunalului în circumscripțiunea

Hasonló értelemben foglalt állást a *jelenlegi* kormány igazságügy-minisztere 1931. május 12-én Nr. 39.773 sz. alatt Fiedler nagyváradi püspökhöz intézett iratában, melyben az *egyház saját vagyongogi állományától világosan különálló* s az egyház által *csupán adminisztrált* és korábban önálló jogi személyiséggel bíró alapítványokra vonatkozólag nyilatkozott.⁴⁰

Világos az elmondottakból, hogy az *Erdélyi Katholikus Státustól nem vitatható el a jogi személyiség akkor sem, ha a Státus csupán magánjogi jogi személynek minősítették is.*

2. Az Erdélyi Katholikus Státus azonban nem magánjogi, hanem *közjogi jogi személy.*

căreia funcționează administrațiunea lor principală, titlurile, pe temeiul căroră au dobândit personalitatea juridică, statutele sau actele constitutive, precum și informațiunile ce se vor cere prin regulamentul de aplicare al acestei legi, grefa fiind îndatorată a înscrie organizațiunea sau așezământul în registrul persoanelor juridice.“

„Se respectă drepturile câștigate, și simplul lucru pe care-l cere legea prin art. 2, este de a le cunoaște și de a ști unde și cum funcționează.

Considerând că aceasta fiind formalitatea pe care legea o cere dela o persoană juridică de drept privat deja existentă, pentru a putea funcționa și care s'a conformat în totul cerințelor art. 2 din lege, care va fi soarta și ce soluțiune se impune atunci, când o atare persoană juridică din motive binecuvântate a depășit termenul de 6 luni dela promulgarea legii — înăuntrul căruia trebuia să facă comunicarea, la care legea o obligă, și a îndeplinit aceasta formalitate mai în urmă.“

„Considerând că într'o asemenea eventualitate, *nu se poate susține*, așa cum se pretinde de D. reprezentant al Ministerului Public, *ca persoana juridică deja existentă*, care a funcționat în trecut, care-și are statutele și toată așezarea ei temeinică, *să piardă beneficiul legii*, în ceea ce privește înscrierea și să fie obligată a parcurge filiera impusă tuturor acelor societăți, cari solicită recunoașterea personalității lor juridice după promulgarea legii citate numai pentru singurul fapt de a fi făcut comunicarea tardivă, întrucât o asemenea măsură nu rezultă de nicăieri, nici din lege, nici din întreaga economie a ei, nici din regulament și mai puțin din expunerile mai sus pomenite;

Ca singura consecință a acestei observări este aceea prevăzută de art. 2. al. ult. din lege, după care contravenienții la această dispozițiune cad sub prevederile art. 94 din lege.“

⁴⁰ Fundațiunile create și organizate de particulari și administrate conform actelor de fundație de diferite părți constitutive ale cultelor istorice, constituiesc persoane juridice de drept privat, supuse în totul legii persoanelor juridice din 1924. Cele existente la data promulgării acestei legi erau datorate să se înscrie în termen de 6 luni în registrul tribunalului sub sancțiunea unei amenzi.

Chiar cele neînscrise, nu își pierd personalitatea juridică și se pot înscrie și azi. Este vorba, bine înțeles, de acelea, cari existau *ca persoane juridice distincte*, aprobate de guvern, conform legilor atunci în vigoare, *cu patrimoniu distinct de al bisericii*, în administrația căreia erau încredințate.“

a) Közjogi jogi személy az 1924. évi törvény értelmében, mert az 1653. évi Approbaták és az 1883. évi XXX. magyar törvény elismervén e személyiséget, megfelel az 1924. évi törvény azon előírásainak, hogy törvényhozásilag legyen elismerve. Ilyen értelemben foglalt állást 1926. december 6-án a kolozsvári Curtea de Apel, Secția II. No. P. II. 1109/10/926. sz. ítéletében, melyet csatolunk.⁴¹

b) Közjogi jogi személy az 1928. évi kultusztörvény értelmében, melynek 11. art.-a kimondja, hogy „A történelmi vallások szervezetei, amelyek az ő alkotmányuk szabályzata szerint alakulnak, képvisellek birnak és e vallások jogelveiben gyökereznek . . . jogi személyek.” A Státus pedig az erdélyi egyházmegyének ilyen szerves alkotó része, melyet a Codex Juris Canonici 100. Canonja 1. §-a szerint az illetékes egyházi előjáró -- az erdélyi püspök -- jogalkotó hatáskörében elismert s amely szervezet a kultusztörvény megalkotásakor -- 1928-ban -- mint az erdélyi egyházmegye adminisztrációjának egyik jelentős szerve létezett s működött.

c) Végül közjogi jogi személy a Katholikus Státus az Apostoli Szentszék és a román királyság között kötött szerződés (Concordatum) IX. szakasza szerint is, amelyet az 1929. évi törvény becikkelyezett.⁴²

Ezzel igazoltuk, hogy a Katholikus Státus mind Magyarország, mind a Román Királyság polgári törvényeinek megfelelő törvényes intézmény. A következőkben bebizonyítjuk, hogy a Katholikus Státus egyházjogilag is megszervezett, tehát egyházi intézmény.

IV.

A Katholikus Státus egyházi intézmény.

Az Erdélyi Katholikus Státus ugyan az egyházban egészen sajátlagos, sui generis, de azért egyházi és egyházjogszerű intézmény. A szokott egyházi intézményektől valamennyire eltér, de különlegessége nincsen ellentétben az egyház törvényeivel és eredetéből, fejlődéséből és az erdélyi egyházmegye fölmerült szükségleteiből megérthető.

Erdély története és külön hagyományai a protestánsokén kívül a görög keletieknél szintén termeltek hasonló intézményt. Saguna András érsek „Anthonimos” című művében ismerteti ezen intézményük elveit. Bár ezek Vering (Lehrbuch des Kirchenrechtes, Freiburg 1881, 664 sk. l.) és Radics (Die orthodox- orientalischen Partikularkirchen in den Ländern der ungarischen Krone, Budapest 1886) véleménye szerint

⁴¹ Lásd a VI. függelék.

⁴² Lásd a VII. függelék.

a keleti egyház elveivel nem egyeznek, mindazonáltal az erdélyi görög keleti egyház 1868-ban ezen elvek szerint hozta meg az 1868 évi IX. tc. alapján tartott nagyszombati congressusán szervezeti szabályait, amelyeket Magyarország királya 1869 május 28-án jóváhagyott. E szabályzat az egyházi kormányzásban közreműködést juttat a világiaknak és pedig kiterjedtebb jogkörrel, mint van a Katholikus Státusban.

Hogy a mai Erdélyi Római Katholikus Státus egyházi intézmény, egészen nyilvánvaló. Ugyan világi hívek kezdeményezték, hogy az egyház jogait védelmezzék és hogy a püspökök számkivetésének korában a katolikus ügyeket lehetőleg minél jobban intézzék; ámde az egyházmegye püspökei idők múltán ezt az intézményt elismerték és jóváhagyták. Így hogy csak néhányat említsünk, elismerték a Katholikus Státust Ilyés András püspök 1697-ben és Mártonfi György 1717-ben által, hogy a státus-gyűlést összehívták. Új szervezetet pedig a Státusnak maguk a püspökök adtak: Kovács Miklós 1848-ban, Fogarassy Mihály 1866-ban. E püspökök tekintélyével újra szervezett Katholikus Státust Lönhart Ferenc és a jelenlegi Majláth Gusztáv Károly püspökök a katolikus státus-gyűlés évenkénti összehívásával és elnöki vezetésével a legvilágosabban elismerték és jóváhagyták. Ehez járul még, hogy a Katholikus Státus, miként ez általánosan ismert dolog, az egyházmegyekormányzásnak különleges alakja, s mint ilyen az Apostoli Szentszék előtt sem ismeretlen. Egészen nyilvánvaló tehát, hogy a Katholikus Státus mindenképen egyházmegyei intézmény.

**Elismerték
a püspökök**

Állításunkkal nincs ellentétben az, hogy az Egyházi Törvénykönyv ilyen intézményt nem említ; ez nem is szükséges, csak szervezete ne ellenkezzék a Törvénykönyv elveivel. A Törvénykönyv ugyanis az általános egyházjogot szabja meg, a részleges egyházmegyei jogot, kellő feltételek mellett, érintetlenül hagyja. Továbbá a Törvénykönyv nem sorol fel minden egyházi és bizonyára nem minden egyházmegyei intézményt. Hiszen az Apostoli Szentszék és a püspökök a Törvénykönyv keretein kívül új intézményeket is létesíthetnek és létesítenek: így alakultak 1924. január 18-án a francia egyházmegyei társulatok. Végül a püspökök rendes joghatóságához hozzá is tartozik ilyen intézményeket létesíteni és jóváhagyni, természetesen a római pápa ellenőrzése mellett.

**A Cod. Iur. Can.
és
a Kath. Státus**

A Katholikus Státus szervezete nincs ellentétben az egyházi Törvénnyel. Hogy ne is legyen, azt az erdélyi püspökök mindig legfőbb gondjuknak tekintették. Tagadni nem lehet, nem is szükséges, hogy a Katholikus Státusnak is voltak néha olyan tagjai, akik racionalista és szabadkőműves nézetekkel telve, a Kath. Státus szervezetét protestáns irányba kívánták terelni; azonban törekvéseiket az éber püspökök más és más módon, de állhatatosan és valamennyien sikeresen ellensúlyozták. Ragyogó példáját adta ennek Fogarassy Mihály püspök a

magyar közoktatásügyi miniszterhez 1868. ápr. 5-én intézett hires levelével, melyben ő, az erdélyi katolikusok autonómiájának legbátrabb előharcosa és a Katolikus Státus újjászervezője, kijelenti, hogy a Státus átmenetileg inkább legyen hijával a végleges szabályzatnak, mintsem, hogy az ő elnézésével abba valami tecsússzék az oly végzetes és protestans ízü liberálizmusból.

Ha akadna mégis valami, ami benne az egyház törvényeivel kevésbé összeférő, azon a Szentszék intésére a püspök és maga a Katolikus Státus a legkönnyebben igazíthat és változtathat.

**A Kath. Státust
ismerte és ismeri
a Szentszék**

Bizonyos az is, hogy az erdélyi egyházmegye különleges intézménye, az Erdélyi Római Katolikus Státus, az Apostoli Szentszék előtt legkevésbé sem ismeretlen és hogy a Szentszék ez ideig annak semmiféle szabályzatát sem kifogásolta. Egyebeket mellőzve, a bécsi apostoli nuncius 1895. november 17-én 2500 szám alatt a püspöktől ez intézményről ismertetést kér és levelét e szavakkal kezdi: „A Szentszék előtt rég ismeretes, hogy egyházmegyédben a kormányzásnak egy neme létezik egyházi autonomia néven.“⁴³

Az apostoli nuncius rendelkezésére az erdélyi püspök ugyanazon 1895. évben 4120—1895. szám alatt megadta a föltett kérdésekre választ több, mint negyven hasábnyi terjedelemben. Ugyanezt az egyházmegyei autonómiáról, vagyis a Katolikus Státusról szóló értekezést, kevés és csekély jelentőségű változtatással, a jelenlegi püspök, mint IX. fejezetet, egészében belefoglalta a Szentszékhez felterjesztett 1903. évi jelentésébe. A Szentszékhez 1895-ben az apostoli nunciatura útján küldött ismertetésre a püspökhöz felelet nem érkezett; a jelenlegi püspöknek 1903. évi jelentését azonban a Sacra Congregatio Concilii felülvizsgálván, a maga teljességében jóváhagyta 1904. június 1-én kelt válaszában, amelyet a legszigorúbb bírák irtak alá: Vanutelli Vince bíboros, a szent Congregatio elnöke és Caietanus de Lay, annak titkára.

Sőt jóváhagyta

Mindezek igazolása után bizonyos:

1. hogy a Katolikus Státus eredete ősrégi; világi hivek kezdeményezése volt, de nem politikai, hanem vallási és katolikus egyházi célokra irányult;

2. a Katolikus Státus, mint egyházi intézmény az illetékes egyházi hatóság elismerésével alakult, aminek tudomásunk szerint első tanujelét 1697-ben találjuk abban, hogy Ilyés András püspök a Katolikus Státus-gyűlésen elnökölt;

3. a Katolikus Státus első szervezeti alakjára 1711-ben találunk, midőn a megyesi gyűlésen a státus-gyűlésből állandó bizottságot választanak; fejlődöttebb szervezetet nyert 1848-ban és 1866-ban az egyházmegye törvényes püspökeitől.

⁴³ Lásd: Függelék, IV.

4. A Katholikus Státus a polgári törvények értelmében 1653 óta törvényes intézmény az Approbatae Constitutiones szerint ; alaki törvényességét biztosan megkapta legalább is az 1867. évi királyi határozattal, amelyet Eötvös József vallás- és közoktatásügyi miniszter irata közöl ; de törvényes ma is a román királyságban az 1918. évi „decret-lege“ és a román alkotmány értelmében ;

5. a Katholikus Státus jogi személy és

6. egyházi intézmény az 1697. évi első egyházi elismertetése óta ; alakilag is bizonyosan az, legalább 1848-tól, illetve 1866-tól, püspöki újjászervezése által.

Ezek után bizonyos, hogy a Katholikus Státusról terjesztett kétségek alaptalanok és az erdélyi történelemben való járatlanságból, a jogi személyiség fogalmi zavarából és a történeti tények figyelmetlen mellőzéséből származtak. És bizonyos, hogy az Erdélyi Római Katholikus Státus, az erdélyi egyházmegyének ősrégi egyházi intézménye, amely a polgári törvények szerint szabályszerűleg létesült és jogi személy.*

* Ami még a kolozsvári egyetemi tanároknak, hír szerint 1931. május 28-án az Apostoli Szentiszékhöz terjesztett panaszát illeti, hogy őket az új szabályokkal a Katholikus Státusból és a Katholikus Státus tagjainak sorából kizárták, — erre nézve az igazság a következő :

a) Az 1930. nov. 30-iki státus-gyűlés által elfogadott és a státusgyűlési tagokra vonatkozó új szabályzat 5. §. p. pontja szerint tagok „az egyházmegyei főiskolák római katolikus vallásu rendes tanárai“. Ebből következik, hogy a kolozsvári egyetem római katolikus tanárai nincsenek kizárva, sőt bennefoglaltatnak és beleértetnek a többi iskoláknak (a kereskedelmi és gazdasági akadémiáknak) római katolikus tanárai is, amennyiben az egyházmegyéhez tartoznak és román állampolgárok. (Ugyanazon §.).

b) De hogy a kolozsvári egyetemen most működő tanárok között vannak-e és kik a római katolikusok és román állampolgárok, — eddig még nem tudtuk és most sem tudjuk, mivel az illetékes plebánián egyikük sem jelentkezett, mint a plebániához tartozó katolikus ; már pedig a Katholikus Státus tagjait, valamennyit az illetékes plebános írja össze és a plebános jelenti a püspöki hivatalnak.

c) A kolozsvári rendes tanárokat, mihelyt megtudjuk, hogy római katolikusok és román állampolgárok, a katolikus státusgyűlésre legott a legszívesebben meghívjuk.

FÜGGELEK.

(Másolat.)

I.

A VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSI MAGYAR KIRÁLYI MINISTERTŐL.

896. eln. sz.

Méltóságos püspök úr!

Az erdélyi római katolika püspöki megyéhez tartozó országgyűlési képviselők a közelebbi múlt időben hozzám azon kérelemmel járultak, miszerint Ő császári és apostoli királyi Felségénél lennének eszközlője annak, hogy az erdélyi római katolikusok 1866-ik évi Január 10-én Méltóságod elnöklete alatt tartott egyetemes gyűlésből legfelsőbb helyre intézett alázatos feliratában foglalt azon kérést, hogy az erdélyi főkormányshék mellett fenálló „Catholica Commissió“ megszüntetvén, a katolikusok egyházi, iskolai és alapítványi ügyeinek kezelése, meny nyiben azok szorosban az egyházi hatóság hatásköréhez nem tartoznak — a feliratban körülírt módon alakítandó gyűlésre, s az ennek köréből választandó bizottmányra bizassanak, hogy végre az erdélyi katolikus egyháznak törvényeken s régi gyakorlaton alapuló Autonomiája visszaállítassék, Ő császári és apostoli királyi Felsége legkegyelmesebben teljesíteni méltóztatnék.

Az érintett kérvényben foglalt indokok helyességét, alaposságát egész lelkemből osztva, nem késtem e részben pártoló legalázatosabb előterjesztésemmel Ő császári és apostoli királyi Felségéhez járulni, minek folytán Ő császári és apostoli Felsége folyó évi Augustus 19-én kelt legfelsőbb elhatározásával legkegyelmesebben megengedni méltóztatott, hogy az erdélyi főkormányshéknél fennálló úgynevezett Catholica Commissió megszüntetvén, az eddig annak hatásköréhez tartozó ügyek az erdélyi rom. kath.-statusnak 1866-ik évi Január 10-én Kolozsvárott tartott gyűlése jegyzőkönyvében körülírt szerkezetű gyűlésnek és az annak kebeléből választandó bizottmánynak befolyásával kezeltessenek és intéztessenek azon módozatok szerint, melyeket Ő Felségének magyar kormánya az összes érdeklettekkel egyetértőleg legfelsőbb kegyúri és főfelügyelői jogainak csorbitása nélkül fog megállapítani és legfelsőbb elhatározás alá terjeszteni.

E legkegyelmesebb elhatározás következtében teljes tisztelettel

felkérem Méltóságodat, miszerint jelen intézményem vétele után az erdélyi rom. kath. status gyűlést haladék nélkül az 1866-ik évi január 10-ik gyűlés-jegyzőkönyvének 4-ik pontja szerint összehívni s az abban hozandó javallatokat, s illetőleg a status gyűlés jegyzőkönyvét saját becses véleménye kíséretében hozzám felterjeszteni sziveskedjék.

Fogadja Méltóságod kiváló tiszteletem őszinte nyilvánítását.

Budán 1867-ik évi September hó 12-én.

B. Eötvös József s. k.

Fogarassy Mihály püspök úr Ó Méltóságának.

Kolozsvárott.

II.

(Másolat.)

VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSI MAGYAR KIR. MINISTER.

1008. eln. sz.

Nagyméltóságú Püspök Ur!

Tekintettel Ó cs. és ap. kir. Felségének 1867-ik Augusztus 19-én kelt legfelsőbb elhatározására, mely az erdélyi kath. Statussal 1867 év September 12-én 896 eln. sz. a. kelt, inneni intézvénnyel közöltetett, a kath. Statusnak teljes joga levén arra, hogy évi üléseit megtartsa és a 24 tagu igazgató-tanácsot, mely az ekkorig működött kath. egyházi bizottság helyébe lépjen, önkebeléből megválassza: az erdélyi püspökmegyei Statusnak ebbeli eljárását jóváhagyó tudomásul veszem, és egyuttal azon megállapodás is helybenhagyom, mely szerint az összes ekkorig a kath. egyházi bizottság hatásköréhez tartozott ügyeket, jövőben, ama már megválasztott 24 tagu igazgató-tanács befolyásával kezelendi és intézendí.

Minden cgyebekre nézve azonban, melyekre a f. é. Május 12-én és folytatólag ülésezett Status még azontúl kiterjeszkedik, nem vagyok azon helyzetben, hogy az erdélyi püspöki megyét illetőleg, külön és kivételesen már most intézkedhessem, minthogy ezek együttesen az összes Magyarállami kath. egyházra végérvényesen létesítendő önkormányzat megállapításának alkalmával, és azzal szervezeten foglagnak annak idején elintéztetni.

Erről van szerencsém Nagyméltóságodat, az erdélyi püspökmegyei kath. Status-gyűlés f. é. Május 12-én kelt felterjesztéseire vonatkozólag, további tudósítás végett azzal értesíteni, hogy a károlyfehérvári káptalan javadalmazása, valamint a nagyszebeni árvaház és Orsolya apácák alapítványaira vonatkozó kérelem tekintetében egyuttal a Pénzügministernél kellő lépéseket tettem.

Fogadja Nagyméltóságod kiváló tiszteletem őszinte nyilvánítását
Budapesten 1873 évi junius hó 16-án.

Trefort Ágoston s. k.

Nagyméltóságú

Fogarassy Mihály erdélyi püspök úrnak,
a rom. kath. Status elnökének.

III.

*A középiskolákról szóló magyar törvény (1883) megerősíti
a Katholikus Státus jogait középiskoláira vonatkozólag
(XXX. t.-c. 41. §.).*

„Az erdélyi részekben a katolikus státus által fenntartott és vezetett középiskolákra vonatkozólag min lazon jogok, melyeket eddig a katolikus státus gyakorolt, érintetlenül hagyatnak.“

IV.

Nunziatura Apostolica
Viennae die 17 Novembris
1895
Oggetto

(Másolat.)
No. 2500.

Illme et Revme Domine

Jamdiu Sanctae Sedi innotescit in Tua Dioecesi vigere eam administrationis formam, quam vocant autonomiam ecclesiasticam. Iamvero Ipsa Sancta Sedes nosse nunc desiderat: 1. in quo ipsa autonomia in Transylvania consistat; 2. quot membris Congressus coalescat; 3. quatenam sint attributionis ipsius Congressus; 4. quatenam bona et mala ex hac praxi exoriantur. Rogo ergo te, ut faveas hisce propositionibus tuas exhibere responsiones, quas quidem cum habuero, Beatissimo Patri eas significare festinabo.

Interim Deum precor ut omnia bona et felicia tibi abunde largiatur.

Addictissimus servus

† Antonius Archiepiscopus Caesariensis.

Illmo et Revme Dno

Dno Episcopo Transylvaniensi.

V.

ROMANIA

(Másolat.)

Ministerul Cultelor și Artelor.
Direcția Generală a Cultelor.

București 1924.

No. 28.038

Prea Sfințite,

Referindu-ne la adresa P. S. Voastre No. 450 din 28 Mai a. c., avem onoare a Vă face cunoscut, că Consiliul de Administrație al Statusului romano-catolic, — reprezentat prin P. S. Voastră — poate sta în instanță în orice chestiuni judecătorești.

Ministru *A. Lăpedatu* (ss.)Director General *Dr. Gh. Comșa* (ss.)

Prea Sfinției Sale

Prea Sfințitului Episcop romano-catolic, Carol Gustav Mailáth
ca președinte al Statusului romano-catolic

Alba-Iulia

VI.

(Másolat.)

România Curtea de Apel Cluj, Secția II.

Nr. P. II. 1109/10/1926.

Sentința aceasta s'a pronunțat la 6 Dec. 1926. Președinte ss. Dr. Ioan Papp.

In numele legii!

Luându-se în desbatere procesul pornit de reclamantul Statusul romano-catolic din Transilvania, reprezentat prin Consiliul direcțional domiciliat în Cluj, reprezentat prin avocatul Dr. Béla Vajda din Dicio-sânmărtin în contra părăților Alexandru Șerban, Vasile Duma Todoran și Ioan Medeșan domiciliat în Blaj, Boian și Bazna reprezentat prin avocații Dr. Zaharie Boila și Dr. Athanasiu Mârza din Blaj, și Alba-Iulia pentru suma de 154.000 lei capital și accesorii prin acțiunea introdus înaintea tribunalului Alba-Iulia la 17. III. 1925. și în care tribunalul s'a pronunțat ca prima instanță cu Nr. C. 2215/5—1925. din 19. Noembrie 1925 înaintat Curții prin cererea de apel din partea reclamantului introdus în ziua de 9 Decemvrie 1925 cu Nr. 2215—1925.

Megjegyzés: A román nyelvű okiratokat csak eredetiben adjuk, nehogy a magyar fordítással kapcsolatban — amint ez már megtörtént — a hamisítás vádja érjen bennünket.

C u r t e a

a dat astăzi după terminarea desbaterei prin referare publică astăzi 6 Decemvrie 1926 următoarea

s e n t i n ță :

Curtea reformează sentința tribunalului, respinge excepțiunea dilatorie ridicată de părății I. și III. bazată pe art. 180 pct. 6 pr, civ. și restituie tribunalului dosarul spre continuarea mai departe a procedurii.

Obligă pe părății I. și III. să plătească reclamantului prin avocatul Dr. Béla Vajda în termen de 15 zile sub sancțiunea execuției silită suma de 7570 L. cheltueli de proces de prima instanță și 3752 L. cheltueli de Apel.

Sentința este definitivă.

M o t i v e :

Sentința tribunalului a fost apelată de reclamantul Statusul romano-catolic din Transilvania reprezentat prin Consiliul direcțional, cerând reformarea sentinței dată de tribunal, respingerea excepțiunei dilatorii ridicată de părății I. și III., obligarea lor la suportarea cheltuielilor de proces de prima instanță și de apel și restituirea dosarului tribunalului spre continuarea procedurii.

Părății prin întâmpinarea scrisă cere în primul loc a se declara nul apelul reclamantului pe baza art. 37 din legea accelerării judecăților deoarece apelul nu corespunde dispozițiilor art. 35 pct. c) și d) din acea lege referitoare la motivele de fapt și de drept și la arătarea probelor pe cari se întemeiază apelul : iar în al doilea loc, în fond au cerut respingerea apelului, susținându-și punctul de vedere dela prima instanță, referitor la lipsa de personalitate juridică atât a Consiliului directoral al Statusului, cât și a acestui Status.

Având în vedere, că în ce privește cererea și motivele părăților bazate pe dispozițiunile art. 57. din legea accelerării judecăților, Curtea a hotărât respingerea lor în ședința din 2 Iulie 1926, declarăm admisibil și legal introdus acest apel și constatăm, că atât apelul, cât și motivele sunt depuse în termen util, întrucât comunicarea sentinței tribunalului nu s'a făcut nici până la ziua fixată de Curte pentru desbaterea apelului.

Având în vedere, că referitor la chestiunea ce reformează obiectul discuțiunei excepțiunei dilatorii, Curtea găsește, că tribunalul a greșit, când a admis excepțiunea și când a decis, că Consiliul directoral ca reclamant trebuia să aibă calitatea de persoană juridică : într'adevăr, din actele și datele dosarului rezultă în mod clar următoarele : că părății au contractat cu Statusul romano-catolic că obiectul procesului

formează patrimoniul acestui Status, fapt cunoscut părților: că prin urmare nu Consiliul direcțional ca persoană distinctă fizică sau morală este reclamantul, ci ca organ de administrare și reprezentativ în numele Statusului Romano-Catolic în general, orice instituție este reprezentată pentru conducerea, administrarea și reprezentanța intereselor ei printr'un consiliu constituit din persoane fizice: acest fapt, pe care trebuie să-l cunoască și tribunalul, nu putea determina instanța la admiterea teoriei așa de eronată, că reclamantul este însuși acest Consiliu direcțional.

În speță reclamantul este Statusul romano-catolic din Transilvania, care existând în temeiul art. 3. Cap. I. partea I. a aprobatelor din Transilvania, ca persoană de drept public reprezentând biserica romano-catolică din Transilvania în baza statutelor, aprobate în urma decretului Regal Ungar din 19 August 1867 Nr. 896/1867 al Ministerului de Culte, prezentate și recunoscute de Ministerul de Culte Ungar, încă din 16 Iunie 1873 sub Nr. 1008—1873. Pres. și administrează afacerile și patrimoniul și exercită drepturile și-și îndeplinește obligațiunile prin acest Consiliu direcțional, imputernicit legalmente prin mandatul Președintelui, care este Episcopul Romano-Catolic din Alba-Iulia, în acest sens a înțeles și Ministerul Cultelor și Artelor din România-Mare, chiar în acest proces, prin adresa Nr. 28038—1924. aflată la dosar fila Nr. 5, sub lit. D. comunică episcopului, că consiliul de administrație al Statusului poate sta în instanță în orice chestiuni judecătorești în baza procurei dată de Episcop.

Având în vedere, că legea persoanelor juridice nici nu s-a referit la personalitatea bisericeii din moment ce prin art. 22 din Constituția Țării Române s'a declarat și recunoscut absolută libertate de conștiință și Statul garantează tuturor Cultelor de o potrivă libertate și protecțiune numai într'atât, întrucât exercițiul lor nu ar aduce vre o atingere ordinii publice, bunelor moravuri și legilor de organizare ale Statului.

Că, în consecință nici discuția față de Statusul Romano-Catolic nu se poate susține pe baza neexistenței sale ca persoană juridică de drept public și respingerea Statusului pe această bază ar constitui o anomalie și chiar o atingere a moralei, când pe de o parte s'ar permite ori cui să trateze cu Statusul asupra averii acestuia, să primească în mod valabil și legal împrumuturi în bani și orice alte bunuri sub orice titluri dela acest Status. Iar când Statusul ar reclama restituirea în patrimoniul său a celor date sub orice titlu, datornicul să fie îndreptățit să răspundă cu un „non possumus” la îndeplinirea obligațiunei pentru că în momentul cererii Statusul nu este persoană juridică și deci incapabilă de ași reclama drepturile sale.

Având în vedere, că în sensul vederilor acestei Curți a decis și Inalta Curte de Casație și Justiție Română când n'a obiectat nimic referitor la personalitatea juridică a Statusului Rom. Catolic din Transilvania în recursul acestuia într'o afacere în care Statul Ungar îndreptăța pe Status cu administrarea fundațiunii pentru adăpostirea și ocrotirea copiilor orfani din Ardeal cu sediul în Cluj (vezi decis. Casației Nr. 1564—1924).

Astfel dar, excepțiunea dilatorie nu este întemeiată nici față de Consiliul Direcțional, care nu acționează pentru sine și în numele său ci pentru Statusul, al cărui organ de conducere și administrare este acel Consiliu, nici față de Statusul romano-catolic, care reprezentând însăși Biserica Romano-Catolică pe teritoriul Țării Românești în Transilvania, a fost și este recunoscut ca organizare de drept public în baza Statusului recunoscut de Ministerul Ungar, cum se arată mai sus, iar legiuitorul nostru constituțional prin art. 22. a garantat deplină libertate și protecțiune tuturor Cultelor, deci și Cultului Romano-Catolic, fără a se restrânge sau atinge această libertate prin legea persoanelor juridice, prin care nu s'a făcut nici o aluzie la existența ca persoană de drept public a Bisericii Romano-Catolică și a Bisericii Ortodoxe, care este biserica dominantă a Statului Român.

Pentru aceste considerațiuni Curtea a hotărât conform dispozitivului, iar cheltuelile sunt bazate pe dispozițiunile art. 425. și 568. pr. civ.

Sentința s'a declarat definitivă în baza art. 79. din legea Curții de Casație.

Cluj, la 6 Decembrie 1926.

Președinte ss. Dr. *Ioan Papp*.

Cons. rap. ss. *Petru Rădulescu*.

ss. Dr. *Kerner*, cons. vot.

Grefier ss. *I. Braica*.

Pentru conformitate,
L. S. ss. Indescifrabil,
grefier

VII.

Articolul IX. din Concordatul încheiat între România și Sfântul Scaun.

(Ratificat prin Legea pentru Ratificarea Concordatului, promulgată în Monitorul Oficial No. 126, din 12 Iunie 1929.)

Articolul IX.

„Statul recunoaște Bisericii Catolice, reprezentată prin legitimele ei autorități ierarhice, personalitatea juridică, conform dreptului comun al țării.

În consecință, Parohiile, Protopopiatele, Mănăstirile, Capitolele, Starostiile, Abațiile, Episcopiile, Mitropoliile și celelalte organizații canonic și legal constituite, sunt persoane juridice, iar deplina proprietate a bunurilor lor, de orice natură ar fi ele, este garantată de către Stat, conform Constituției Regatului, Bisericii Catolice, reprezentată prin legitimele ei autorități ierarhice.“

VIII.

Articolul 12 din Legea pentru Regimul General al Cultelor.

(Legea s'a promulgat în Monitorul Oficial Nr. 89 din 22 Aprilie 1928).

Art. 12. Cultele își vor conduce afacerile lor interne în conformitate cu statutul lor de organizare, aprobat în condițiunile legii de față.

Administrarea patrimoniilor și fundațiunilor lor se va face de către organele competente ale cultelor, sub supravegherea autorităților bisericești superioare.

Fundațiunile vor fi administrate potrivit actelor de fundațiune ori dispozițiilor testamentare și nu vor putea fi folosite decât în scopurile speciale pentru cari sunt destinate.

Culte vor putea face schimbări în destinația patrimoniilor și fundațiunilor lor numai în conformitate cu statutul lor de organizare și cu legile în vigoare.

Achizițiunile, cu titlu gratuit, de averi mobile și imobile, de către Culte, vor fi supuse prevederilor art. 811 și 817 din codul civil român.
